

תוכן עניינים

2	מבוא
3-4	תופעת הזנות
5-7	משפט משווה
5-7	הולנד
7	שוודיה
8-10	יחסו של בית המשפט בישראל לתופעה המתפתחת
10-15	הדין בישראל
11-15	הצעות חוק
16-20	תופעת הזנות בארץ והסחר בבני אדם בישראל
21-23	ארגונים בישראל
24-26	דיון בשאלה המשפטית
27	סיכום
28-29	בביוגרפיה

מבוא:

אפתח בהצגת שאלת המחקר שלי - האם ראוי למסד את הזנות בישראל.

מדובר בשאלה קשה המעלה תהיות רבות והמרכזית שבהן היא - האם מיסוד הזנות יטיב עם החברה הישראלית או שמא יערער את הסדר החברתי.

בבואי לחקור את האמור, הבחנתי כי ישנה מעין התעלמות מאחד הצדדים העיקריים והוא מי שעומד/ת מאחורי המושג "זנות".

בהתאם לכך, בחרתי להביא סקירה קצרה, המתארת את עמדתה של נערת ליווי מתוך כתבה מהאתר YNET- וידוייה של נערת ליווי¹;

"אני זונה. אני אוהבת את חיי ומודה לגורלי"

בכתבה, נערת הליווי מספרת על חייה כזונה ועל כמה שהיא מרוצה מכך! כלומר, בין כל הדעות השליליות על הזנות, דרך עיניה של נערת הליווי, העוסקת בדבר ניתן להבין את הצד החיובי הקיים.

אותה נערת ליווי מפריכה סטיגמות רבות, בהן אדון בהמשך, מאחר והיא מציינת כי היא גדלה בסביבה נורמטיבית ואף למדה באוניברסיטה. כמו כן, נערת הליווי מתארת כי היא הגיעה לזנות באמצעות אתר היכרויות ולאחר מכן עבדה בשביל סוכנות ליווי וזאת מתוך בחירה שקולה ולא כתוצאה ממצוקה בחייה.

על אף האמור, מצאתי גם את המר שבכתבה, נערת הליווי ציינה : *"...אולי היה לי מזל שאיזה סוטה לא לקח אותי ליער וחתך את גרוני..."*—משפט זה משקף את המודעות שלה לצד השלילי שמצוי בעיסוק שכזה. אולם, בכל זאת היא בוחרת שכן לעסוק בו. על כן מתעוררת השאלה- על אף המודעות לסכנות, מדוע היא ממשיכה לעסוק בזנות? האם זה אכן שווה את הסיכון? האם במקצוע חבוי דבר מה אשר אדם נורמטיבי כמותי מתקשה להבין?

נכון למועד כתיבת עבודה זו, עומדות הצעות חוק בנושא מיסוד הזנות אותן אציג בהמשך. בנוסף, אסקור את המצב המשפטי והחוקי במדינות אחרות ואת המערכת החולשת על אותה אספקה של שירותי מין בתשלום. כמו כן, אמחיש את התמונה לפיה הזנות בישראל הינה תופעה תרבותית ומה הוא היקף תופעת הזנות בארץ. מאחר ותופעת הזנות וסחר מכילה בתוכה היבטים כלכליים אבקש לסקור אותם ואת המאזן הרווחי אל מול מאזן המוסר והמצפון.

לסיום, אסכם ואבחן האם יש למסד את הזנות ולתת פלטפורמה חוקית לאותה תופעה או שמא יש להשאיר אותה בגדר עבריינות רחוב ולעצום עיניים תוך כדי תקווה למיגורה על אף שהדבר נראה רחוק ובלתי אפשרי.

¹ וידוייה של נערת ליווי, YNET, מדור סקס 27.1.2012 (להלן: "הכתבה")

תופעת הזנות:

זנות זהו המקצוע הקדום ביותר בהיסטוריה ומאז ומתמיד קיבל פרשנויות שונות ומעמד חברתי וחוקתי שונה. דוגמא טובה לכך היא מתוך המקרא, אותו מקור שמילדות מלמד אותנו על העבר שלנו וכבר בו דובר על **רחב הזונה** "וַיֵּלְכוּ וַיָּבֵאוּ בֵּית-אִשָּׁה זֹנָה, וַשְׂמָה רָחֵב"². כבר שם ניתן לראות כי רחב עונה על סטיגמות השייכות לזנות ונכונות גם להיום, שהריי רחב הייתה צעירה ותמה, כבת 10 שנים בלבד והשתייכה לאוכלוסיית העניים ועל כן עיסוקה בזנות נבע מתוך מצוקה כלכלית ואחריות לכלכלת משפחתה³.

לא רק אצלנו, אלא גם בתרבויות רבות, הזנות הייתה קיימת כבר בעבר הרחוק. דוגמא יפה לכך עולה מתוך כתבי המצרים אותם פענחו היסטוריונים ומהם עולה כי, היה ניתן לרכוש שירותי מין תמורת תשלום במצרים הפרעונית⁴. עם זאת, לא מדובר במקורות רשמיים. בנוסף, ישנן עדויות למגעים מיניים בזמן קיום פולחנים ואף כתבים המספרים על בתי עינוגים, אולם טרם הוכח כי אלו ניתנו תמורת תשלום.

פרשנות מהימנה שניתנה לראשונה, המתארת יחסי מין בתשלום במצרים העתיקה הופיעה בתיאוריו של ההיסטוריון היווני הרודוטוס. לדבריו, המלך המצרי חופו, שהיה להוט לסיים את בניית הפירמידה שתכנן, שלח את בתו לעבוד בתחום הזנות וזאת כדי לממן את בנייתה של הפירמידה.

בישראל כיום, נראה כי לאורך שנים החברה הישראלית מנסה להילחם בתופעת הזנות. כחלק מאותה "לחימה" נקבע בחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין") האיסור על הפעלת בתי בושת, מכוני ליווי, איסור פרסום שירותי זנות. כמו כן, באותו חוק העונשין, ישנה התייחסות למספר פעולות הקשורות לזנות כעבירות פליליות כמו סרסרות למעשי זנות, הבאת אדם לידי מעשי זנות, ניצול קטינים לזנות ועוד. חרף זאת, קיים קושי באכיפת החוק ועל כן עדיין מדובר בתופעה חיה ונושמת.

עוד יצוין כי הוקמו ארגוני זכויות אדם, אשר מתמודדים עם סוגיות הנוגעות לתופעת הזנות בכלל ולבעיית הסחר בנשים בפרט. דרך הטיפול שלהם בתופעה זו היא לרוב באמצעות יצירת שיח של אמפתיה כלפי אותן נשים המוצגות כמי שעוסקות בזנות למורת רצונן. כלומר, אותם ארגונים שמים דגש על העובדה כי היעדר הבחירה מאפשר להעלות את אותו השיח, שכן יש דעה רווחת לפיה העיסוק בזנות נובע מבחירתן של אותן נשים ואילו לא כך הדבר. על כן, תופעת הזנות **מצריכה דיון ציבורי עמוק** וזאת על מנת להעלות את המודעות כי יש להגן על זכויותיהן הבסיסיות של הנשים העוסקות בזנות⁵.

²ספר יהושע, פרק ב', פסוק א'

³דמותה של רחב- בית המדרש הווירטואלי (V.B.M) שליד ישיבת הר עציון, שיעורים על ההפטרות, מאת הרב משה ליכטנשטיין

⁴דבורה סוויני, מצרים הפרעונית "ארץ ללא זנות"?, זמנים 90, אביב 2005, עמ' 10-19.

⁵ בן רבי דליה וארגוב דפנה, הטיפול בזנות רחוב- מיסוד הזנות, כתב העת של גוינט – מכון ברוקדייל, מאי 2009.

מאחר והזנות הינה תופעה רחבה ועתיקה, בחרתי לעסוק בנושא זה משום שהוא רלוונטי גם להווה. שכן, גם היום במדינות שונות בעולם היחס לזנות וכפועל יוצא מזה לסחר בנשים, הינו שונה. מדינות רבות פועלות באופנים שונים ועל כן, יש להתייחס לכך בבואנו להכריע מהו המודל הטוב ביותר אותו יש ליישם במדינת ישראל.

הריי ידוע לכל כי נושאים כמו זנות וסחר בנשים אינם נושאים שקל לדון בהם ועל אף זאת, במהלך השנים חברות רבות ניסו להשתלט על תופעת הזנות, לצערנו לרוב ללא הצלחה. ראוי שאציין כי אותו קושי נכון גם לגבי מדינות שבהן הזנות אסורה על פי חוק כמו ארצות-הברית, תאילנד, וכן גם לגבי מדינות שמאמצות את הגישה האבולוציוניסטית כמו שוודיה וצרפת הנלחמות בסרסרות עד כדי ענישת הלקוח וכן לגבי מדינות שאימצו את הגישה הממסדת כמו הולנד וגרמניה. נראה כי חברה אחר חברה מנסה להטיל מעין שליטה על שוק הזנות.

בעת האחרונה, גם בישראל עולה שאלת ההתמודדות עם הזנות, בצל תופעת הסחר בנשים. במסגרת ההתמודדות אף הוגשה הצעת חוק, המאפשרת לשכור דירות פרטיות או לשכור חדר במלון לשם העיסוק בזנות.

התמודדות זו מתארת כי קיימת בעיה - "בעיית הזנות", שכן אופן הטיפול בה האבסולוטי כנראה ויצריך את מיסודה. אולם, טרם נבחנה השאלה האם מיסוד זה יועיל לחברה או שמא יערער את הסדר החברתי?

במבט על מדינות אחרות, קשה לענות על שאלה זו שכן ממדינה למדינה מעמדה החברתי והחוקי של הזנות משתנה בהתאם לתהליכים המתחוללים באותה חברה לאורך השנים. על אף האמור, בעניין אחד אין מחלוקת והוא כי זונה מקיימת יחסי מין עם גברים תמורת תשלום. מדובר בעיסוק המשמש לה כאמצעי קיום חלקי או מלא. על כן, אבחן תחילה את התייחסות המדינות המכירות בזנות כמקצוע חוקי ולגיטימי.

משפט משווה:

מיסוד הזנות בהולנד⁶

הזנות הפכה חוקית בהולנד בתחילת המאה ה-20, אך בתי בושת וסרסרות הוצאו אל מחוץ לחוק. לאורך השנים המשטרה לא אכפה את האיסור על סרסרות ובתי בושת - 'רובע החלונות האדומים' באמסטרדם ועוד, הקטינו את המטרד לציבור.

בשנות ה-70 חל גידול בזנות בהולנד והיא התרחבה אל אזורי מגורים, גם נוכחותם של זונות הרחוב וספקי הסמים גברה. בהתאם לכך המשטרה נאלצה לבצע מעצרים, שהובילו לכך שהנשים נשפטו למאסר או נקנסו. מתוך חשש למעצר, הן נזהרו פחות בבחירת הלקוחות ונפגעו יותר מתקיפות. מצב זה עורר ביקורת במשטרה ומיוחד במחלק מוסר⁷.

בשנות ה-80 פתחו פמיניסטיות במאבק כנגד האיסור על בתי בושת במסגרתו דרשו להכיר בזנות כעבודה, להעניק לעוסקות בה זכויות של עובדות ולהעניק להן תנאים משופרים. בנוסף קמה דרישה להחמיר בעונשם של סוחרי הנשים ולהעניק אשרות זמניות לקורבנות סחר.

בשנות ה-90, בעקבות העלייה בסחר בנשים, התפתח בהולנד דיון ציבורי בנוגע למדיניות הרצויה כלפי הזנות. הצעות שהועלו היו מנוגדות - ממיסוד הזנות ועד הפללתה, אך למרות חילוקי דעות, **רבים הסכימו כי יחסי מין תמורת תשלום הנעשים בין בגירים ובהסכמה, אינם מהווים פגיעה בכבוד האדם**.

החקיקה הממסדת ומטרותיה

באוקטובר 2000 תוקן החוק אשר ביטל את האיסור על הפעלת בתי בושת. אז החל למעשה תהליך מיסוד הזנות בהולנד כשהפעם, במרכז עמדו זכויות הנשים. מלבד איסור גורף על העסקה כפוייה בזנות, נותרו סמכויות החקיקה המסדירות את תעשיית המין בידי רשויות מקומיות אשר חלקן דורשות רישיון, קביעת חוקים בעניין היגיינה, תנאי עבודה וכיוצ"ב. אולם, אין בסמכותן של הרשויות המקומיות לאסור על הזנות בתחומן.

בכדי למנוע שוני חריג בין הרשויות, במסגרת התנאים להענקת רישיונות, קבעה הממשלה מספר הנחיות והוקם גוף מתאם בין 132 הרשויות⁸.

תוצאות חיוביות

הזנות הותרה רק לבנות 18 ומעלה, בעלות אזרחות או אישור שהייה חוקי ורק במסגרת בתי בושת ומועדונים. זנות רחוב או זנות בדירות מגורים, הותרה רק במספר מקומות מצומצם. הזנות הורחקה מבתי ספר וכנסיות ולעתים גם הוגבלה לשעות מסוימות.

⁶ מיסוד הזנות: בין מיתוס למציאות; מחקר משווה בין ארבע מדינות, מוקד סיוע לעובדים זרים, נעמי לבנקרון

⁷ M. van Doorninck, 'A Business Like Any Other? Managing the Sex Industry in the

- Netherlands', in S. Thorbek and B. Pattanaik eds., Transnational Prostitution

Changing Patterns in a Global Context, 2002, p. 193-200

⁸ The Association of Netherlands' Municipalities. See Ibid, p. 14

המועצות חויבו לסרב להעניק רישיון להפעלת בית בושת ע"י מפעילים בעלי עבר פלילי ולשלול רישיון של בית בושת שהתגלו בו שוהים שלא כדין או קטינים.

נשים העוסקות בזנות חייבות לשאת תעודה מזהה ולהציגה בפני נציגי הרשות ואילו סירוב יכול לעורר חשד שהן מועסקות שלא כדין.

המיסוד כלל את החלת חוקי המגן של דיני העבודה על הנשים⁹. אישה יכולה לבחור אם להיות עצמאית או שכירה. היינו, אישה המעוניינת לעסוק בזנות צריכה לפנות ללשכת המסחר המקומית, להציג חוזה עם בעלי בית בושת, להצהיר על הכנסות והוצאות צפויות וכל זאת בתנאי שהציגה מסמך המעיד על היותה אזרחית או שוהה כדין. כעצמאית, עליה להירשם ברשויות המס. אם היא שכירה, היא צריכה להירשם רק לביטוח בריאות וכל שאר המגעים עם הרשויות הינם באחריות המעסיק. שכירות זכאיות לדמי אבטלה, פנסיה, ביטוח לאומי וביטוח בריאות. במידה והופרו זכויותיהן, הן יכולות להגיש תביעה כנגד מעסיקיהן. לצד הכרה זאת, הזנות לא הוכרה כעבודה רגילה, אלא עבודה הדורשת כישורים מיוחדים – גם נפשיים.

תוצאות שליליות

מיסוד הזנות לא היווה מהפכה של ממש ביחסה של הולנד לזנות, אלא לכל היותר צמצם את הפער הגדול ששרר בין החוק לבין המצב בפועל.

על כן, חל שיפור בתנאי העסקתן של נשים העוסקות בזנות באופן חוקי כשכירות שכן הן נהנות מביטוח בריאות, דמי אבטלה ועוד; אך אלו המועסקות כדין מהוות על פי הערכות **רק** כ-10% מכלל העוסקות בתעשיית המין. רוב העוסקות בזנות הן שוהות שלא כדין שאינן נהנות מתנאיו המיטיבים של המיסוד וחלקן אף הפכו לקורבנות סחר בנשים.

כאן המקום לציין כי עולה שהסחר בנשים מוסיף להתקיים גם במגזר החוקי הקיים בהולנד ולכן עולה הספק אם מיסוד הזנות כדין תרם למאבק בסחר.

ביום 26.2.13 ראש עיריית אמסטרדם, אברהארד ואן דר לאן, דרש להחמיר את הפיקוח על תעשיית המין בעיר, עקב עלייה בסחר בבני-אדם וסרסור בקטינות בכפייה. דר לאן הכריז כי גיל המינימום לזנות יעלה מ-18 ל-21. בנוסף, בתי בושת ככלל, והחלונות האדומים בפרט, חויבו לסגור את עסקיהם מארבע עד תשע בבוקר.

כמו כן, עדיין נשמעות תלונות על יחסה המזלזל של המשטרה לגביי תלונותיהן של נשים העוסקות בזנות באופן חוקי ואם זהו מצבן של נשים אלה, ניתן לשער כי מצבן של הנשים במגזר הלא חוקי חמור בהרבה.

המיסוד נטה להטיב את מצבן של האזרחיות והחמיר את מצב הזרות. מצבן של נשים אלה הוחמר - לא רק מאחר שהן היו שוהות לא חוקיות, אלא גם עסקו בזנות באופן לא חוקי. כתוצאה מכך, רבות מהן נאלצו לעסוק בזנות במחתרת ולוותר על עצמאותן.

⁹ TAMPEP 2004, p. 139

לאחר המיסוד הוקמו ארגוני נשים העוסקים בזנות. בשנת 2002 הוקם 'האיגוד ההולנדי של עובדות המין (Dutch Union of Sex Workers). איגוד זה זכה לתמיכת הפדרציה הגדולה ביותר של איגודים מקצועיים בהולנד ואף זכה למענק ממשלתי. עם זאת, באופן כללי, הצלחתו הייתה מועטה, מעסיקים סירבו לנהל משא ומתן עם הנשים והאיגוד מונה רק 100 נשים המשלמות דמי חבר, ומייצג רק עובדות מין רשומות, קרי חוקיות, המהוות כ-10% בלבד מהתעשייה¹⁰.

נוצרה מעין ענישה מקלה אשר יוצרת תשתית פעולה נוחה לסוחרי נשים. בספטמבר 2005 חתם משרד המשפטים ההולנדי על הסכם עם התאחדות העיתונאים ההולנדים, לפיו יש להימנע מפרסום בתי בוש לא מורשים. הפרסום הינו אמצעי שבו יותר ויותר סוחרים עושים בו שימוש ואיסורו נתפס כפעולה מונעת. כמו כן, בשנת 2006 החל מסע הסברה ציבורי נגד סחר בנשים למטרות עיסוק בזנות, המיועד הן ללקוחות והן לציבור הרחב.

בהתאם להשפעות השליליות, הולנד שוקלת לנקוט צעדים כלפי לקוחות הזנות, וזאת, על – ידי הפללתם.

המודל השוודי-

בחודש ינואר 1999 נכנס לתוקפו בשוודיה החוק האוסר על רכישת שירותי מין:

"אדם המקבל יחסי מין מזדמנים בתמורה לתשלום יישפט"

נקודת המוצא של המודל היא כי קיים חוסר שוויון בין המינים וראיית הנשים העוסקות בזנות כקורבנות של אלימות עליהן יש להגן מפני לקוחות וסרסורים המנצלים את מצוקתן.

החיקוק חוקק במסגרת תפיסה לפיה הלקוח לא "יעצום עיניו" ויתעלם מהנזק והנפשי והפיזי הנגרם לזונה- היינו, הוטלה על אותו לקוח מעין אחריות נזיקית. לגישה זו היו תוצאות חיוביות;

✓ פחת מספר הנשים שעסקו בזנות – מ-2500 ל-1500 תוך חמש שנים

✓ כשנתיים לאחר חקיקת החוק מספר לקוחות הזנות ירד בכ-80%

✓ נשים זרות שעסקו בזנות נעלמו כמעט לגמרי מהרחובות

✓ חלה ירידה במספר הנשים שנסחרו לשם העסקתן בזנות

הביקורת על המודל השוודי- הייתה כי בהתאם לגישה זו הזנות "תרד" למחלת וכך תגבר האפשרות לאלימות כלפי הזנות. בנוסף, הנתונים שעולים כתוצאה מהחלת אותה הגישה, אינם מהמינים בשל הקושי באיתור הזנות- תופעת תיירות מין מחוץ לשוודיה, פגיעה בנשים העוסקות בזנות ועוד¹¹.

על אף האמור, החקיקה הזו נכנסה לתוקפה גם בנורווגיה בשנת 2009¹².

¹⁰ G. Gregor, *Sex Worker Union Organizing: an International Study*, 2006, p. 132-140

¹¹ דפנה סחייק, "מסמך רקע בנושא: העיסוק בזנות – סקירה השוואתית", הכנסת – מרכז המחקר והמידע (19.7.2004)

¹² "New Norway Law bans buying of sex", אתר BBC news.

יחסו של בית המשפט בישראל לתופעה המתפתחת¹³:

סחר בבני אדם ככלל ולמטרת הזנות בפרט, הינו תופעה בזויה המתרחשת בהיקף בינלאומי ובמימדים גדולים מכפי שניתן לתאר.

אותה התופעה התפתחה בפרט בשל עוני כבד, שינויים כלכליים שהשפיעו על אזרחים ואי תמיכה חברתית בארצות מתפתחות.

בעניין זה, יפים דבריו של המשנה לנשיא, כבוד השופט מ' חשין¹⁴ בעניין חומרת עבירת הסחר בבני אדם:

"שלא כעבירות האחרות היא העבירה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות; עבירה זו, עבירה חמורה היא במיוחד.. אין צורך להוסיף, הכל יודעים זאת, כי עבירה זו עבירה נגזרת היא מתופעות בזויות שנתגלו בחיי המדינה, תופעות של "ייבוא" המלווה בהתנהגות נקלית ובזויה כלפי אותן נערות ונשים המבקשות למצוא פת לחם. אין זה כבוד לא למדינה ולא לחברה בישראל, שעבירה מעין זו נחרתת בספר החוקים, בייחוד ביוזענו שהעבירה לא שררה במקומנו מימים שמכבר; עבירה היא שנקבעה בימינו אלה.. בימים שמכבר סחרו אנשים בבני אנוש כצלמם ובדמותם, כמו היו חפצים דוממים; כך הוא, ככל הנראה, גם בימינו אלה במדינות מסוימות" (ההדגשות הינן של הכותבת).

ניתן לומר כי התרחבות תופעת הסחר בבני האדם מחד, הדגישה את חוסר השוויון בין המדינות המפותחות למדינות המתפתחות ומאידך, הגדילה את הגירת האוכלוסייה הפגיעה במדינות המתפתחות למדינות המפותחות בשל הבטחות לשיפור כלכלי של מצבם ומצבם משפחתם. מצב זה נוצל על ידי אותם גורמים עבריינים למטרות רווחים כלכלים בפרט ובכלל לניצול מיני, שעבוד ועוד. כל זאת, באמצעות שליטה אבסולוטית בקורבנות הסחר.

כאן המקום לציין כי, קורבנות הסחר העובדים בזנות עובדים סביב השעון. מופעל כנגדם שימוש בכוח או באמצעי לחץ אחרים ובסופו של יום התמורה בגין העבודה שלהם הינה **זעומה** וזאת לאחר שנגבים מהם תשלומים בגין "ההוצאות" של הבאתם לאותה מדינה מתפתחת. היינו, משך תקופה לא מבוטלת, הקורבנות לא זוכים לתשלום כלל בגין עבודתם, אלא הם תלויים בחסדי ליבו של עבריון הסחר, שיחליט מתי הוא סיים לפרוע את חובותיו של הקורבן ורק אז, ישלם לו שכר, כאמור שכר זעום.

בע"ע אלי בן עמי נ' פלונית¹⁵ המערערים הורשעו בעבירות של סרסרות, שידול למעשה זנות, החזקת מקום לשם זנות ובעילה אסורה וזאת כאשר אזרחית מולדובה הועסקה על ידם בזנות במכוני ליווי שבבעלותם.

המשיבה הגישה לביה"ד האזורי לעבודה תביעה והמערערים חויבו לשלם לה שכר עבודה בגובה שכר מינימום ובנוסף פיצוי על כאב, סבל ועוגמת נפש.

¹³ ע"ע 480/05, אלי בן עמי נ' פלונית, תק-אר 2008(3).

¹⁴ בשי"פ 7542/00, ארתור חנוכוב נ' מדינת ישראל, (לא פורסם).

¹⁵ ע"ע 480/05, אלי בן עמי נ' פלונית, תק-אר 2008(3).

המערערים טענו בערעור כי אין בסמכות ביה"ד לעבודה לדון בעניינה של קורבן סחר בנשים.

אולם, בבית הדין הארצי לעבודה קבע הנשיא ס' אדלר, בהסכמת השופטות נ' ארד, ו' וירט-ליבנה ונציגי ציבור ה' דודאי ור' חרמש כי לביה"ד ישנה סמכות לדון בעניינה של קורבן סחר בנשים והיא זכאית לסעדים מתחום משפט העבודה, בין היתר, באמצעות דוקטרינת הפרשנות התכליתית של חוקי המגן. קורבן סחר בנשים זכאית להשבת מלוא הסכומים שקיבלו המערערים מעיסוקה בזנות, מכח דיני עשיית עושר ולא במשפט או לתשלום שכר מינימום¹⁶ בצירוף פיצויי הלנת שכר מינימום מוגדלים - לפי הגבוה מבין השניים. עוד צוין כי, יש להעניק לקורבן הסחר, פיצוי בגין עגמת נפש, כאב וסבל. בנוסף, ניתן לחייב את המערערים בתשלום פיצויים על הפרת זכויות חוקתיות של קורבן הסחר ופגיעה בכבודה כאדם.

בית המשפט קבע כי יש להגדיר את היחסים שנקשרו בין המערערים למשיבה כחווה פסול בכפייה. פסלות החווה כשלעצמה, לא תשמש עיר מקלט לעבריינים דוגמת המערערים, ומסתור מפני מילוי חובותיהם מתחום משפט העבודה.

אבקש להציג פס"ד נוסף¹⁷ בנושא- ע"פ הלנה תורג'מן נ' מדינת ישראל:

עניינו של ערעור זה במערערת שהחזיקה דירה בת"א, בה העסיקה עובדות, שהעניקו שירותי מין תמורת תשלום. התשלום שהיה מתקבל בגין שירות זה, היה מתחלק בין העובדת לבין המערערת. מקום זה נוהל במסווה של "מכון עיסוי" וכך הוא גם פורסם בעיתונות.

ביהמ"ש המחוזי הרשיע את המערערת בסרסרות למעשי זנות ובהחזקת מקום לשם זנות וגזר לה מאסר בפועל שירוצה בעבודות שירות, מאסר על תנאי וקנס. הערעור על הרשעה זו, נדחה פה אחד וכן הערעור על חומרת העונש נדחה ברוב דעות של המשנה לנשיא אלון והשופט ד' לוינג נגד דעתו החולקת של השופט מ' חשין .

בערעור נטען כי מכוני העיסוי הפכו לתופעה שהכול משלימים עמה, מעין צורך חברתי, ורק במקרים בודדים ונדירים, עקב תלונות שכנים, פועלת המשטרה נגד מכון שכזה. כלומר, מאחר וישנה אכיפה בררנית, עולה הצורך להקלה בעונש. אולם צוין כי התיקון לדיני העונשין (עבירת זנות)¹⁸ מתמיר עם מי שעוסק בסרסרות לזנות וקובע עונש מאסר בפועל כעונש חובה. אמנם מדובר בקביעה חריגה, אך נראה כי היא מביאה לידי ביטוי את הגישה המחמירה בה נוקט המחוקק ובתי המשפט המחוקק בכל הקשור לעבירת סרסרות לזנות. בדעת מיעוט, טען כבוד השופט מ' חשין, כי המחוקק אמנם קבע כי יש לראות את עבירת הסרסרות למעשי זנות כעבירה חמורה ביותר, אך לדידו, מדובר בתופעה מסוג אחר, בה קיים ניצול ואילו במקרה דנא הוא אינו הבחין כי חל ניצול בין המערערת לעובדות.

בהתאם לאמור לעיל, ניתן לומר כי גישתו של בית המשפט בישראל היא ברורה וחד משמעית- עבירת הסחר בבני אדם ותופעת הזנות הן בזווית, פוגעות בכבוד האדם ובשלמות גופו ופוגעות בנורמות מוסריות.

¹⁶ חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987.

¹⁷ ע"פ הלנה תורג'מן נ' מדינת ישראל, פ"ד מז (1) 441

¹⁸ חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות זנות), תשכ"ב-1962

הדין בישראל:

ספר החוקים של מדינת ישראל לא כלל עד שנת 2000 הוראות בעניין סחר בבני אדם.

בשנת 2000, חוקק סעיף 203א לחוק העונשין¹⁹, האוסר על סחר בבני אדם לעיסוק בזנות. הוראת הסעיף קבעה עבירה של סחר בבני אדם למטרות זנות שהעונש המרבי עליה הוא 16 שנות מאסר. לגבי עבירת סחר שנעברה בקטין, נקבע בסעיף 203ב לחוק העונשין עונש מרבי של 20 שנות מאסר. במסגרת התיקון לחוק בשנת 2000, חוקקו מחדש סעיפים 201-202 לחוק העונשין - עבירות הסרסרות לזנות, הוחמרו העונשים על עבירות אלה, ונקבעה בסעיף 203 לחוק עבירה של סרסרות בנסיבות מחמירות כגון, ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או השגחה, ניצול מצוקה כלכלית או נפשית, שהעונש המרבי עליה הוא עשר שנות מאסר. העונש המרבי על סרסרות בנסיבות מחמירות עוד יותר, כגון, שימוש בכוח או אימים, נקבע בסעיף 203(ב) לחוק העונשין כשש עשרה שנות מאסר.

בשנת 2003, תוקן סעיף 203א לחוק העונשין, באופן בו נקבע לראשונה עונש מינימום לעבירת הסחר בבני אדם. באותו פרק זמן תוקן סעיף 117ב לחוק סדר הדין הפלילי ובו נקבע, כי החלטה בבקשה לגביית עדות מוקדמת באישום בעניין סחר בבני אדם, תינתן על ידי בית המשפט תוך שבועיים מיום הגשתה והעדות תשמע חודשיים בתכוף לאחר מכן.

חוק הסיוע המשפטי תוקן אף הוא בשנת 2003²⁰ ונקבע בו, כי נפגע מעבירה של סחר בבני אדם או מעבירות נלוות לכך, יהא זכאי לייצוג משפטי עצמאי מטעם לשכות הסיוע המשפטי.

חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), הוא דבר החקיקה המשמעותי ביותר שנחקק בנושא הסחר בבני אדם. החוק נחקק ביום כ"ו בתשרי התשס"ז - 18 באוקטובר 2006, והסדיר באופן כולל את העבירות הקשורות לסחר בבני אדם. במסגרת זו, הועתק מיקום העבירה של סחר בבני אדם למטרות זנות מסימן י' בפרק ב' לחוק העונשין שכותרתו "זנות ותועבה" אל סימן ז' בפרק י' לחוק איסור סחר בבני אדם העוסק ב"פגיעה בחירות". בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר, כי מוצע להעתיק את מיקומו של הסעיף "שכן מדובר בתופעה הפוגעת בצורה חמורה ביותר בחירותו של אדם"²¹.

עוד במסגרת החוק, הורחבה עבירת הסחר בבני אדם לסחר למטרות שונות (ולא רק לעיסוק בזנות), כגון נטילת איברים, הולדת ילד ונטילתו, ביצוע עבירות מין ועוד; המונח "סחר" הוגדר אף הוא באופן רחב ככולל מכירה, קניה או עסקה אחרת באדם בתמורה או שלא בתמורה; ונקבע עונש מרבי של 16 שנות מאסר על עבירות סחר, ובקטין - 20 שנות מאסר.

במסגרת סעיף 377 לחוק איסור סחר בבני אדם הקים המחוקק קרן ייעודית לרכוש מחולט של עבריינים שהורשעו בסחר. נקבע, כי כספי הקרן ישמשו למיגור תופעת הסחר, שיקום קורבנות הסחר, טיפול והגנה עליהם ואכיפת הוראות החוק. הלכה למעשה, יועד השימוש בכספי הקרן

¹⁹ תיקון מס' 56 לחוק העונשין, התשל"ז-1977

²⁰ תיקון מס' 4 לחוק הסיוע המשפטי, 2003

²¹ הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 91) (איסור סחר בבני אדם), התשס"ו-2006, ה"ח 231, כ"ו טבת התשס"ו, 26.1.2006.

להגשמת הקריטריונים אותם התוותה מחלקת המדינה האמריקאית בחוק ההגנה על קורבנות סחר.

עד לא מכבר, נדונה עבירת הסחר בבני אדם בפני הרכב של שלושה שופטים בהתאם להוראות חוק בתי המשפט(נוסח משולב). במסגרת המאמצים לקידום הטיפול היעיל בעבירות הסחר, התקבל בכנסת ביום 7.2.2008 תיקון מס' 48 לחוק בתי המשפט²². על פי התיקון, הוסמך בית המשפט המחוזי לדון בעבירה של סחר בבני אדם לשם עיסוק בזנות בפני דן יחיד.

בפברואר 2012- אושרה בקריאה טרומית הצעת חוק איסור צריכת זנות וטיפול בקהילה:

מליאת הכנסת אישרה בקריאה טרומית את הצעת החוק של חברת הכנסת אורית זוארץ (קדימה) וקבוצת חברי כנסת.

הצעת החוק תקבע:

- ✓ **עונש של שישה חודשי מאסר על צריכת שירותי זנות**
- ✓ **תאפשר לבית המשפט להוציא צו מבחן לטיפול בקהילה**
- ✓ **תאפשר לקבוע פיצויים לניזוק**
- ✓ **בנוסף, ישנה הצעה לאפשר לקצין משטרה להתלות הליכים כנגד צורך שירותי זנות שהסכים לעבור טיפול**

בהצעה זו, מביעה הכנסת את עמדתה כי זנות הינה תופעה שלילית מיסודה, היוצרת פגיעה בוטה בכבוד האישה וחירותה, בשוויון זכויותיהן של נשים בחברה, ובזכותה של האישה על גופה.

על מנת להיאבק בזנות ובסחר בנשים, לא מספיק שרשויות האכיפה יאבקו בסרסורים ובסוחרים, אלא יש להקטין את הביקוש לזנות ולפעול נגד צרכן הזנות.

כאמור, הזנות פוגעת בנשים העוסקות בה וגם בחברה בכללותה, צריכת הזנות מותרת בישראל עד היום, אלא אם מדובר בקטינה.

בהתאם להצעת החוק, כל לקוח יחשב עבריין הצפוי לעונש של עד שישה חודשי מאסר. עם זאת, מוצע להקים תוכנית הדרכה ללקוחות, אליה ישלחו אנשים שנעצרו לראשונה בגין עבירה זו. התכנית תכלול תכנים שונים מתחום בריאות הציבור, החוק והמשפט, וכן הרצאות של נשים שעסקו בעברן בזנות ושל גורמים נוספים. תוכנית מעין זו קיימת במספר מדינות בעולם, כגון קנדה וסן-פרנסיסקו.

בהתאם לכך נקבע כי, לא יוגש כתב אישום בגין צריכת שירותי מין בתשלום כנגד אלו אשר סיימו את התוכנית במלואה ועמדו בדרישותיה. לקוחות שיעצרו פעם נוספת בגין עבירה זו לא יוכלו לקחת שוב חלק בתוכנית ויהיו צפויים לעונש אחר. הצעת החוק עולה בקנה אחד עם פרוטוקול האומות המאוחדות למאבק בסחר בבני אדם ולשיקום קורבנותיו, משנת 2000, הנלווית לאמנה למאבק בפשע המאורגן הקובעת כי יש להיאבק בביקוש לזנות באמצעים חקיקתיים, חברתיים, חינוכיים ותרבותיים (סעיף 9(5) לפרוטוקול).

²² תיקון מס' 48 לחוק בתי המשפט- ס"ח 2132, א' באדר א' התשס"ח, 7.2.2008.

✓ הצעת חוק זו אינה מבקשת לשלול את חומרתה המוגברת של העבירה בסעיף 345(א)(4) לחוק העונשין, הקובע כי בעילת אישה המצויה במצב המונע ממנה התנגדות, הינה אונס ודינה 16 שנות מאסר.

✓ ימשיך לחול סעיף 203ג לחוק העונשין, הקובע כי דינו של אדם הצורך מין בתשלום מקטין שלוש שנות מאסר

29 חברי כנסת תמכו בהצעה, ללא מתנגדים. גם הממשלה תמכה בקריאה הטרומית בהצעת חוק זו, בתנאי שהמשך הליכי החקיקה יקודמו בתיאום ובהסכמה עם משרד המשפטים, המשרד לביטחון הפנים, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד האוצר והרשות לקידום מעמד האישה במשרד ראש הממשלה, וברכיוז התיאום על ידי השרה לימור לבנת.

הצעת החוק שתגובש כאמור תובא לדיון מחדש בוועדת השרים לענייני חקיקה בטרם תעלה לקריאה ראשונה במליאת הכנסת.

ואכן, הצעת החוק הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים והונחה על שולחן הכנסת ביום 18.3.13 ע"י חברות הכנסת: זהבה גלאון, מיכל רוזין, תמר זנדברג, שלי יחימוביץ', עדי קול, מרב מיכאלי, ציפי חוטובלי, שולי מועלם-רפאלי.

הצעת חוק העונשין (תיקון – איסור ניהול בית בושת באינטרנט), התשס"ט–2009 :

הצעת חוק של חברת הכנסת ליה שמטוב

הבעיה- בשנים האחרונות התרחבה במידה ניכרת תופעת בתי הבושת הוירטואליים, בהם נשים מוצגות למכירה ברשת האינטרנט.

- בתי הבושת הוירטואליים אינם נתפסים כעבירה
- הם מגנים על מנהליהם מפני מעצר, ולו בצורה חלקית, מאחר וקיים קושי לאתר אותם
- מאפשרים הסתרת קורבנות סחר בנשים
- האתרים מפרסמים את סחורה אנושית ובכך מגבירים את הביקוש לזנות
- האתרים מקילים על צריכת מין בתשלום, מאחר והם אינם חושפים את הלקוח המזמין את שירותי המין ומעניקים לו אנונימיות מוחלטת

אשר על כן, קיימת חומרה רבה בפעילותם של בתי הבושת הוירטואליים, ויש לפעול לעקירתם מהשורש. סעיף 204 לחוק העונשין במתכונתו הנוכחית אוסר על ניהול מקום לשם עיסוק בזנות. הסעיף מיושם על פי רוב ביחס למבני קבע בהם מצויים בתי בושת (דירות, מועדונים), אך קובע רשימה של מקומות נוספים בהם ניתן לנהל מקום לשם עיסוק בזנות, "לרבות כלי רכב וכלי שיט".

סעיף 204ג המוצע-

בשל אופייה של הפעילות העבריינית הקשורה בעבירות זנות היא עשויה להתחדש בתוך זמן קצר ביותר באותו המקום שבו התקיימה, אף אם באי המקום נעצרו קודם לכן כדי למנוע את חידושה יש הכרח פעמים רבות להפסיק את השימוש במקום לאלתר או להגבילו.

אשר על כן, מוצע להעניק למפקד מחוז במשטרה את הסמכות להוציא צו להפסקה מיידית של שימוש במקום המשמש לעבירת זנות אם היה לו חשד סביר לשניים אלה: המקום משמש לביצוע עבירות זנות וביצוע העבירות ימשך אם לא יינתן באופן מיידי צו האוסר את השימוש (סעיף קטן (א)(1) רישא). מוצע שבצו הפסקת שימוש ייקבעו תנאים. עותק של הצו יומצא לבעלים של המקום ולמחזיק בהם, אם ניתן לאתרם בשקידה סבירה בנסיבות העניין.

בנוסף, הרואה עצמו נפגע מצו הפסקה מינהלי רשאי לעתור לביטולו או לשינוי תנאים בו לבית משפט לעניינים מנהליים: בית המשפט רשאי לבטל את הצו, לשנות בו תנאים או לאשרו.

204ד המוצע-

צו הפסקת שימוש יקבע תנאים, הגבלות או איסורים על השימוש במקום הנקוב בצו ולתקופה הנקובה בצו, לרבות בדרך של סגירת המקום והכול במידה שלא תעלה על הנדרש בנסיבות העניין כדי למנוע המשך ביצוע עבירות זנות במקום.

204ה המוצע-

ניתן צו הפסקת שימוש, רשאי שוטר להיכנס למקום שלגביו ניתן הצו ולנקוט אמצעים סבירים, לרבות שימוש בכוח, הדרושים כדי להבטיח את קיום הצו.

204ו המוצע-

המשתמש במקום או המרשה לאחר להשתמש במקום בניגוד לצו הפסקת שימוש, דינו - מאסר שנתיים.

204ז המוצע-

שר המשפטים רשאי להתקין תקנות לביצוע סעיפים 204ב עד 204ו, לרבות תקנות לעניינים אלה:

(ז) המצאת עותק של צו הפסקת שימוש לפי סעיפים 204ב ו-204ג:

(2) המצאת הודעה על הגשת בקשה למתן צו הפסקה שיפוטי, לביטולו

או להארכת תוקפו לפי סעיף 204ב;

(3) סדרי הדיון בבקשה למתן צו הפסקה שיפוטי, לביטולו או להארכת

תוקפו לפי סעיף 204ב ובבקשה לביטולו של צו הפסקה מינהלי או לשינויו,

לפי סעיף 204ג.

כיום, בהתאם לחוק ניתן להעמיד לדין אדם המפעיל בית בושת וירטואלי וזאת מכיוון שמדובר ברשימה פתוחה של מקומות.

אולם, התיקון המוצע מדגיש את החומרה המיוחדת של בית הבושת הווירטואלי, כי כשאין איסור מיוחד בחוק העונשין ופעילות מצומצמת של רשויות האכיפה כנגדו, בית הבושת הווירטואלי נתפס כחוקי.

✓ הסעיף מטיל אחריות על מנהל בית הבושת עצמו

✓ הסעיף מטיל אחריות על שותפיו לדבר עבירה

הפסיקה היום קובעת כי ביחס לבית בושת לא רק המנהל נושא באחריות כי אלא גם הקופאי, הנהג והשומר. לכן, גם בבית הבושת הווירטואלי מנהל האתר, הגרפיקאי ועורך התוכן צריכים לשאת באחריות למעשיהם.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת השבע-עשרה על ידי חברת הכנסת זהבה גלאון (3517/17-פ), הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים והונחה על שולחן הכנסת ביום 1.4.09.

הצעת חוק העונשין (תיקון, מס' 83) (צווי הפסקת שימוש במקום המשמש לביצוע עבירות זנות), התשס"ה-2004:

התיקון יקבע הסדר שיאפשר למפקד מחוז במשטרה או לבית משפט להפסיק את השימוש במקומות שיש חשד שמתבצעות בהם עבירות זנות מסוג סרסרות למעשי זנות, הבאת אדם לידי עיסוק בזנות, סחר בבני אדם לעיסוק בזנות, והחזקת או השכרת מקום לשם זנות(להלן –"מקום המשמש לעבירת זנות") וחשד שעבירות אלה ימשיכו להתבצע באותו המקום.

צו ההפסקה נועד לתת לרשויות אכיפת החוק אמצעי יעיל לצמצום התופעה העבריינית של העסקת אנשים בזנות, זאת מאחר וסגירת המקום לציבור צפויה להקשות על הקהל הלקוחות להגיע למקום בו ניתנים שירותי הזנות וכך לצמצם את האפשרויות של מבצעי העבירות.

אמצעי אכיפה נוסף המוצע בהצעה זו, הוא שיבוש הפעילות במקום המשמש לעבירת זנות, זאת בנוסף לענישה הפלילית של מבצעי העבירות, אשר בפועל לא תמיד מונעת את מיגור הפעילות במקומות המשמשים לעבירות זנות.

כמו כן, מוצע להסמיך את בית המשפט ליתן צו להפסקת שימוש במקום המשמש לעבירת זנות, לבקשת תובע. כל עוד לא הוגש כתב אישום בשל העבירות שלגביהן מתבקש הצו, מוצע שסמכות זו תהיה נתונה לבית משפט השלום. אם הוגש כתב אישום - תהיה הסמכות נתונה לבית המשפט הדין בו.

עוד מוצע כי בית המשפט, בבואו ליתן צו כאמור או להאריך את תוקפו, ישקול אם בוצעו בעבר עבירות דומות במקום, מהי מידת הידיעה של בעל המקום או המחזיק בו לגבי ביצוע עבירות אלה, ומהי מידת הפגיעה שיגרם למי מהם.

כדי להגיע לאיזון הראוי בין הצורך הציבורי לאסור את השימוש במקום לבין הפגיעה בבעל המקום או במחזיק. כמו כן, קובעת ההצעה הסדרים בדבר המצאת הודעה לבעל המקום או למחזיק על הגשת בקשה למתן צו, אם ניתן לאתרם, כדי לתת להם זכות טיעון.

בנוסף מוצע כי כל מי שרואה עצמו נפגע מהצו יהיה רשאי לערער על החלטת בית המשפט לבית משפט של ערעור ולפנות לבית המשפט שנתן את הצו בבקשה לבטלו או לשנות בו תנאים.

כמו כן, רשאי תובע לבקש ביטולו של צו כאמור.

הבעייתיות - הפסקת השימוש במקום עלולה לפגוע במי שיש להם זכויות קניין וזכויות אחרות בנכס, לעתים אף אם אלה תמי לב ביחס לפעילות העבריינית שהתבצעה בנכס. מכיוון שמדובר בסעד שאחת העילות לקביעתו **צופה פני עתיד, החשד כי המקום ימשיך לשמש לביצוע העבירות, נדרשת זהירות מיוחדת בקביעת היקף הצו**. כדי להבטיח שהפגיעה תוגבל לפגיעה מזערית, מוצע לקבוע במפורש כי צו כאמור, מינהלי ושיפוטי כאחד, יקבע תנאים ויעמוד בתוקפו "במידה שלא תעלה על הנדרש בנסיבות העניין כדי למנוע המשך ביצוע עבירות זנות במקום". כך למשל יכול הצו להורות על איסור שימוש במקום בשעות הלילה או הגבלת השימוש במקום לסוגי עסקים שאין חשש שיהיו מסווה לעיסוק בזנות. במקרים המתאימים, התנאים המגבילים יכול שיעלו עד כדי סגירת המקום.

תופעת הזנות בארץ והסחר בבני אדם בישראל:

זונה- מהי?

שאלת הפרשנות, כנזכר לעיל, עלתה כבר במקרא²³- שם הוזכרה "רחב הזונה", יש האומרים שרחב הייתה מוכרת מזון ויש אומרים שהייתה זונה כמשמעה.

כיום, קשה להתבסס על חוק שמגדיר את המושג "זנות", מאחר וחוק העונשין שותק לעניין הגדרת מושג זה. לכן, במשפט הישראלי נמצאת הגדרה **בפסק דין אביטל נ' מדינת ישראל**²⁴ שם סופר על בעלים של מכון עיסוי בו עבדו נשים אשר תפקידן היה להביא גברים לפורקן מיני באמצעות עיסוי. שם עלתה שאלה חשובה- האם התפקיד של אותן הנשים, ענה להגדרת המושג "זנות".

בית המשפט קבע:

"מעשה זנות במשמעותו בחוק לתיקון דיני העונשין (עבירות זנות), תשכ"ב-1962, הינו שימוש בגוף האישה בתשלום לשם סיפוק התאוה המינית."

דהיינו, קיימת דרישה לשימוש בגופה של אישה; תמורת תשלום; לשם סיפוק התאוה המינית.

כיום, אין נתונים על מספר המעורבים בזנות בישראל. המחסור בנתונים אופייני גם למדינות אחרות, שכן רבות מהנשים העוסקות בזנות עוסקות בה בחשאי, גם במדינות שבהן הזנות היא חוקית. הערכה החוזרת ונשנית במקומות שונים היא שמדובר על כמיליון ביקורים אצל זונות מדיי חודש. גם על עיסוק של קטינים בזנות אין נתונים רשמיים, אולם על פי הדוח השנתי של עמותת "עלם" יש בישראל יותר מ-1,000 בני נוער בני 12-18 העוסקים בזנות. חלק מבני הנוער נמצאים במסגרת לימודית וחיים בבית, ואילו אחרים ברחו מסביבה מתעללת וחיים ברחוב²⁵.

תופעת הסחר בבני אדם צמחה במדינת ישראל בראשית שנות ה-90 של המאה הקודמת. התופעה הלכה והתעצמה עם השנים, והגיעה לשיא מימדיה בראשית שנות האלפיים.

ההערכה היא, כי בראשית שנות האלפיים נסחרו בישראל מדי שנה בין מאות לאלפי נשים, בעיקר ממדינות מקור שהיו חלק מ"חבר העמים" וסבלו מעוני ומחסור במקורות פרנסה. בין מדינות אלה ניתן למנות את מולדובה, אוקראינה, רוסיה, ביילרוס ואוזבקיסטן. להערכת המשטרה, עד שלהי שנת 2003 נע מספר קורבנות הסחר בישראל בין 2,000 ל- 3,000 נשים שהוברחו לארץ והועסקו ב- 300 עד 400 בתי בושת מסוגים שונים, בתעשייה שהיקפה הוערך כמיליארד דולר בשנה. ארגונים חברתיים מעריכים, כי נתונים אלה מתייחסים למספר הנשים שהובאו לארץ מדי שנה ולא למספרן הכולל. מטבע הדברים, אופייה הפלילי של התופעה והתנהלותה במחתרת מקשים על הערכה מדויקת של מימדיה.

במרוצת השנים האחרונות, ננקטה פעילות רב-מערכתית מאומצת למיגור תופעת הסחר בבני-אדם בישראל. הערכת המשטרה היא, כי בעקבות פעילות זאת, הולך ופוחת מספר קורבנות הסחר בישראל, והוא עומד כיום על מאות בודדות עד אלף נשים בשנה. דפוסי הסחר השתנו אף הם

²³ ספר יהושע, פרק ב', פסוק א'

²⁴ ע"פ 531/75 אביטל נ' מ"י פ"ד (2) 579.

²⁵ אורלי לוטן, סקירת התופעה ויחס הממסד אליה, הכנסת מחלקת מידע ומחקר (2006)

במרוצת השנים. הסחר בנשים שהתרכז בעבר בבתי בושת גלויים, ממוקד כיום במשרדי ליווי בהם כביכול "תנאי העבודה" טובים יותר.

קורבנות הסחר הן על פי רוב נשים צעירות שגילן נע בין 18 ל - 35 שנים, מרביתן בשנות העשרים לחייהן, אם כי היו מקרים בודדים של סחר בקטינות. מרבית קורבנות הסחר לא עסקו בזנות בארצות מוצאן, אלא במגוון רחב של מקצועות, כגון מזכירות, זבניות, מורות, תופרות וכיוצא באלה. עוד עולה, כי מרבית קורבנות הסחר מודעות לכך שהן תועסקנה בזנות בישראל, אך אינן מודעות לתנאים התת-אנושיים בהם תועסקנה.

על פי רוב, נכנסות קורבנות הסחר למדינה באורח לא חוקי. בעבר, נכנסו קורבנות הסחר גם דרך מעברי הגבול הרשמיים בנמלי האוויר והים. כיום, בשל פיקוח הדוק על מעברי הים והאוויר, מוברחות מרבית קורבנות הסחר באורח לא חוקי דרך גבול ישראל-מצרים. פעילות מניעה אינטנסיבית של יחידת "מג"ב רמון", המופקדת על פיקוח קו הגבול עם מצרים, צמצמה את מספר ההברחות של קורבנות הסחר דרך רצועת גבול זו.

טיפול בתופעת הזנות:

ע"ע 480/05 אלי בן עמי נ' פלונית תק-אר 2008(3), 68:

עוד בראשית ימיה של המדינה, חתמה ישראל ואשררה שורת אמנות ומסמכים בינלאומיים העוסקים במאבק בסחר בבני אדם בכלל למטרת עיסוק בזנות בפרט. זה פקטו, החקיקה והאכיפה בתחום לא הייתה משמעותית עד ראשית שנות ה - 2000. קורבנות הסחר נכנסו לתחומי המדינה עד תחילת שנות האלפיים דרך מעברי הגבול הרשמיים בשדות התעופה והנמלים ומשטרת ישראל התערבה במתרחש בבתי בושת רק במקרים מיוחדים. קורבנות הסחר העידו לעיתים רחוקות על עבירות שנעשו בהן, והרשויות הסתפקו במעצרן ובגירושן. הסרסורים נתפסו כמקור מודיעני לחקר פשעים אחרים, וההתייחסות לסחר בנשים הייתה כאל עבירה שולית.

מפנה במגמת הטיפול של רשויות המדינה בתופעת הסחר בבני אדם התרחש, כפי הנראה, בעקבות קיתונות של ביקורת בינלאומית שספגה ישראל בנוגע למימדי תופעת הסחר בבני אדם בתחומה. בחודש מאי 2000, פורסם דו"ח ארגון "אמנסטי אינטרנשיונל" אודות הפרת זכויות אדם של נשים ממדינות ברית המועצות לשעבר הנסחרות לתעשיית המין בישראל.

בעקבות כך, תוקן ביולי 2000 חוק העונשין והוכנסה בו לראשונה עבירה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות. בנוסף, הוחלט על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבחינת תופעת הסחר בנשים בישראל. הוועדה, בראשות ח"כ זהבה גלאון, הוקמה ביוני 2000.

חקיקת חוק ההגנה על קורבנות סחר (Trafficking Victims Protection Act of 2000) בארצות הברית בשנת 2000, הייתה זרז נוסף בהגברת המאבק בסחר בבני אדם בישראל. בהתאם להוראות החוק, נדרשה מחלקת המדינה האמריקאית להגיש לקונגרס מידי שנה דין וחשבון על מצב הסחר בבני אדם במדינות העולם ומאבקן בתופעה. החוק קבע מדרג לסיווג מאבק מדינות העולם בתופעת הסחר בבני אדם. בקטגוריה העליונה (Trier 1), מסווגות מדינות העומדות בסטנדרטים המינימאליים שהתוותה ארה"ב למאבק בסחר בבני אדם. בקטגוריה הבינונית (Trier 2), מסווגות מדינות שאינן עומדות בסטנדרטים המינימאליים, אך עושות מאמצים משמעותיים לשם עמידה

בהם. בקטגוריה התחתונה (Trier 3), מסווגות מדינות שאינן עומדות בסטנדרטים המינימאליים ואינן עושות מאמצים משמעותיים על מנת לעמוד בהם. מדינה המסווגת בקטגוריה התחתונה, צפויה לסנקציות כלכליות בדמות פגיעה בסיוע החוץ של ארצות הברית. מאבק המדינות בתופעת הסחר בבני אדם נבחן על ידי מחלקת המדינה האמריקאית בשלושה פרמטרים: העמדה לדין - אכיפה, הגנה על קורבנות, ופעולות מניעה - Prevention, Protection and Prosecution.

הדו"ח הראשון של מחלקת המדינה בארצות הברית פורסם ביולי 2001, וישראל סווגה בו בקטגוריה החמורה ביותר של מדינות אשר אינן עומדות בסטנדרטים המינימאליים למאבק בסחר בבני אדם ואינן עושות צעדים משמעותיים כדי לעמוד בסטנדרטים אלה. הדו"חות הבאים לשנים 2002-2005, סווגה ישראל בדירוג השני, כמדינה העושה מאמצים להיאבק בתופעת הסחר בתחומה, אולם עומדת בכך באופן חלקי.

לאחר פרסום הדו"חות הראשונים של מחלקת המדינה בארצות הברית, פנה היועץ המשפטי לממשלה ביום 17.9.2002 אל שרי המשפטים, בטחון פנים, העבודה והרווחה ומפכ"ל המשטרה, בבקשה להקים צוות בין-משרדי להתמודדות ומעקב אחר תופעת הסחר בנשים למטרות זנות. בראש הצוות עמד סנ"צ אבי דוידוביץ' והוא כלל נציגים מהמשטרה, הפרקליטות, משרדי העבודה, הפנים והחוץ. הצוות הבין - משרדי פרסם במהלך חודש נובמבר 2002 דו"ח, ובו הצעות לצמצום התופעה. בדו"ח הומלץ בין היתר, על הקמת מקלט לקורבנות הסחר; על כינונו של גוף שיופקד על תיאום בין הרשויות המטפלות בנושא (משטרה, פרקליטות, שלטונות המס, משרד החוץ ועוד); על מסע הסברה במדינות ה"מקור" ובארץ; על פיתוח שיתוף פעולה עם מדינות ה"מקור", לרבות במקרה של גירוש בחזרה אליהן; על שימוש בכלים פיננסיים שיפגעו בכיסים של הסוחרים ויאפשרו עיקול רכושו של העבריין, ועוד כיוצא באלה.

ועדת החקירה הפרלמנטארית בראשות ח"כ גלאון פרסמה דו"ח ביניים בחודש דצמבר 2002 בו המליצה, בין היתר, על קביעת עונשי מינימום לעבריני סחר; על חקיקה שתאפשר שפיטת תושב ישראל אשר ביצע עבירה הקשורה לסחר בבני אדם במדינה אחרת, גם אם אין באותה מדינה חוק האוסר על סחר בבני אדם; על חקיקה בעניין גביית עדות מוקדמת מקורבנות סחר; ועל מתן סיוע משפטי לקורבנות סחר בעת מעצר המנהלי ובתביעות אזרחיות כנגד סרסורים.

הדו"ח הסופי של ועדת החקירה הפרלמנטארית פורסם ביום 15.3.2005.

המלצות ועדת החקירה הפרלמנטארית והועדה הבין משרדית טרם באו ליישמן המלא, אף שחלקים נרחבים מהם יושמו, בין היתר, בדרך של חקיקה. הפעולות שנקטו על ידי רשויות המדינה, לרבות בתחום החקיקה, האכיפה, ההגנה והמנע, קידמו במידת מה את המאבק בתופעה. כאמור, החל משנת 2002, מסווגת ישראל על ידי מחלקת המדינה האמריקאית בדירוג הבינוני, כמדינה שאינה עומדת די הצורך בסטנדרטים למאבק בסחר בבני אדם, אולם נוקטת אמצעים משמעותיים כדי לעשות כן. זאת, למעט בדו"ח משנת 2006 בו דורגה ישראל ב"רשימת הבקרה" (Watch List). בדו"ח האחרון משנת 2007 "חזרה" ישראל לדירוג השני. דירוגה בשנת 2007 נומק בכך שממשלת ישראל נוקטת במאמצים ניכרים למיגור הסחר בבני אדם בתחומה. בין היתר, נזכר בדו"ח מחלקת המדינה התיקון המקיף לחוק העונשין בשנת 2006, הענקת סיוע משפטי לקורבנות הסחר, ואישור תוכנית ממשלתית למלחמה בסחר למטרות עבודות כפייה.

ביום 21.5.2006 התקבלה החלטת ממשלה בדבר מינוי ועדת מנכ"לים לתיאום מדיניות המאבק בסחר בבני אדם. הועדה התכנסה מספר פעמים ואישרה שתי תוכניות לאומיות למאבק בסחר בבני אדם. האחת, למאבק בסחר בנשים למטרות זנות (אושרה ביולי 2007) והשנייה, למאבק בסחר בבני אדם למטרות שעבוד ועבודות כפייה (אושרה בינואר 2007).

ארגוני זכויות אדם

סחר בנשים

רבות מקרבנות התופעה המכונה "סחר בנשים" הן נשים שהיו ערות לעובדה כי הן עומדות להיות מוזנות. הגדרתן כמי שנסחרו ולא כנשים בזנות נובעת מהעובדה שהן אינן מקבלות את הכסף מהלקוח (מי שקנה אותן מקבל אותן ומעביר להן שיעור אפסי ממנו), וכי עליהן להחזיר למי שקנה אותן את עלות קנייתן. כך למשל בתפ"ח (ת"א) 1158/01 **מדינת ישראל נ' שמואלוב**²⁶ (להלן: "שמואלוב") – "אשר לטענת הסנגור המלומד שאותן נשים הסכימו להיכנס לארץ בדרך לא-חוקית ולעסוק בזנות, כפי שאכן עסקו, התשובה היא, שאילו היינו מדקדקים בבדיקת נסיבות העסקתן, היה מתברר לכל, שהן הפכו לשפחות מין, שכל תפקידן להרוויח כסף עבור אדוניהן, כמה שיותר".

חרף העובדה שמרבית הנשים בזנות נאלצות להעביר את הכסף שקיבלו מהלקוח לסרסור המטיל עליהן מרותו (והרי נשים בזנות נכנסות אליה במצב של עוני ואינן נגאלות מעוניין כי אם להפך) העניין הציבורי בתופעה נובע בעיקר מסיפורים על נשים שנכלאו, דרכונן נלקח וכו' – נשים שנלקחו מהן חופש הבחירה במובנו הליברלי הקיצוני.

עם זאת, בתי המשפט מסרבים להכיר במושג הבחירה בסיטואציה שבה ההבדל היחיד (לכאורה), שכן גם הבדל זה אינו מתקיים במציאות) בין אישה בזנות לבין אישה שנסחרה הוא העובדה כי האישה שנסחרה אינה מקבלת את מלוא התשלום על ניצולה המיני. בעניין שמואלוב מצטט בית המשפט מהודעת אחת המתלוננות: "בחורות שכבר היו בישראל הציעו לי לנסוע לעבודה בישראל בתור זונה. הן אמרו לי שיש אפשרות לנסוע לישראל, ומשלמים עבור ההוצאות לדרך... ילנה הסבירה לי שחודשיים אני אצטרך לעבוד חנם כדי להחזיר את הכסף למי שקונה אותי".

העיסוק הנרחב בתופעת הסחר בנשים הרע את מצבן של נשים בזנות, משום שהשיח שמייצרים ארגוני זכויות אדם סביב תופעת הסחר בנשים מסייע במתן לגיטימציה לכוחות החברתיים הפועלים למען מיסוד הזנות בישראל. בטרם זכתה תופעת הסחר בנשים לאהדה ולשיח הציבורי שלהם היא זוכה כיום, הודרו הנשים בזנות מהחברה ומהשיח הציבורי. כיום נוספת להדרתן מהחברה מתן לגיטימציה לניצולן כתוצאה משיח על אודות הסחר בנשים העושה שימוש ברטוריקה של חוסר בחירה תוך הדגשת הבחירה שממנה נהנות נשים בזנות²⁷.

מאבקם של ארגונים פמיניסטיים למגר את הזנות החל בסוף המאה התשע עשרה והגיע לשיאו בראשית שנות השמונים של המאה העשרים. דיווחים בתקשורת על ממדיה ההולכים ותופחים של תעשיית מין בינלאומית וסיפורי זוועה על סבלם של קרבנות התעשייה הזינו את אש המאבק.

²⁶ תפ"ח (ת"א) 1158/01 **מדינת ישראל נ' שמואלוב**, תק-מח 2002(1) 1819

²⁷ בן רבי דליה וארגוב דפנה, **הטיפול בזנות רחוב – מיסוד הזנות**, כתב העת של ג'וינט – מכון ברוקדייל, מאי.

האסטרטגיה שפותחה בתגובה על ידי אנשי תעשיית המין ותומכיהם הייתה להסיט את מוקד ההתעניינות אל מה שייתפס בעיני העין הליברלית כגילויי האכזריות הקיצוניים ביותר במסגרת תעשיית המין: סיפוריהן של נשים מארצות עניות שנסחרו בארצות עשירות תוך שימוש בטקטיקות של משכון וכפייה פיזית גלויה²⁸.

במקביל למיקוד זה גילויה האחרים של תעשיית המין הוצגו כלגיטימיים בשם "זכויות העובדות" בהם.

במסגרת מהלך זה סחר במין (sex trafficking) וסחר בעבודה התקבצו תחת הקטגוריה הניטראלית מבחינה מגדרית של "סחר בבני אדם". באופן זה טושטשה העובדה שהנזק האולטימטיבי הגלום בסחר מין הוא התוצר או היעד הסופי הטעון מאוד מגדרית של סחר זה: זנות.

בהתאם, המילה זנות הוצאה מהלקסיקון והוחלפה ב"תעשיית מין" וב"עבודת מין" באופן שמיקד את הדיון בסוגיה בשאלות של "זכות העובדת" להרוויח כסף כראות עיניה. כלומר, ההגנה שזוכות לה נשים שנסחרו היא בסופו של יום "חרב פיפיות", שכן נשים אלו חוזרות לזנות לאחר שברחו מהסוחר ולפיכך נפגעות אף הן מתוצאות שיח זה- מיסוד הזנות והעמקה של הדלגיטימציה החברתית של נשים בזנות²⁹.

הביקורת על ההתפתחויות הללו בשיח אודות נשים בזנות וקרבתן סחר נעוצה בכך שסחר בנשים וזנות חד הם. עמדה זו מבוססת על כמה טעמים: הנשים המסומנות כמטרה לניצול במסגרת "סחר" ובמסגרת זנות הן אותה אוכלוסיה ענייה, צעירה, בת מיעוטים, בעלת רקע של ניצול מיני בילדות וללא תמיכה משפחתית. האתר שבו מתרחש הניצול הוא אותו אתר: סוחרי נשים מביאים את "סחורתם" לבתי בושת מקומיים ולמועדוני חשפנות, שם הן פוגשות את עמיתותיהן המקומיות. נשים שנסחרו ונשים בזנות סובלות מאותן פגיעות: תסמונת פוס טראומטית, דיכאון קליני, נזק למערכות הרבייה, פגיעות מהתעללות פיזית ותקיפה מינית ומחלות מין³⁰.

²⁸ כהן שרה, "התמודדות עם בעיית הזנות בישראל", מגמות, 14 באפריל.

²⁹ ראה הערה 25.

³⁰ אדלשטיין ארנון, "דפוסים של עבירות זנות – האם מיסוד הזנות פתרון הולם?", משטרה וחברה 16.

ארגונים בישראל-

ארגונים כמו האגודה לזכויות האזרח, הקשת הדמוקרטית המזרחית, מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית, מתנגדים למיסוד הזנות והם מתמקדים בטיפול בסחר בנשים. המיקוד בסחר בנשים משמעו עמדה לפיה זנות היא אקט שיסודו בחירה. אותם ארגונים, חברים בקואליציה נגד סחר בנשים והם מחזיקים בעמדות "רדיקליות" יותר באשר לזנות ולפורנוגרפיה, בהתאם לכך הם גם חברו להקמת ארגון בשם "קואליציית ארגונים פמיניסטיים וחברתיים נגד פורנוגרפיה".

מדובר בקבוצה של ארגונים ותנועות פמיניסטיים וחברתיים אשר חברו לשם פעולה כנגד שידורים פורנוגרפיים בערוצי הכבלים והלוויין. החפיפה הגדולה בין הארגונים החברים בקואליציה נגד סחר בנשים ובקואליציה נגד פורנוגרפיה מדגישה ביתר שאת את העובדה שהקואליציה נגד סחר בנשים פועלת אך ורק כנגד הפרה של זכויות אדם לפי קנה מידה ליברלי.

ארגוני זכויות אדם אחדים בישראל פועלים באופן אקטיבי ביותר כנגד תופעת ה"סחר בנשים". מרביתם מאמצים את הדיכוטומיה בין קרבן סחר לעובדת מין ("זנות מבחירה") אם במוצהר ואם במובלע. חלקם מאמצים את הדיכוטומיה ברמת המעשה ודוחים אותה ברמה התיאורטית. פעילותם של חלק מהארגונים הפועלים בתחום, מקדם מהלך של מיסוד הזנות בישראל, כלומר היא מתבצעת על גבן ועל חשבונן של נשים בזנות.

דוגמא יפה לכך, הוא עמותת תודעה-

העמותה נוסדה ע"י לאה גרינפטר גולד וניסן בן -עמי כעמותה בשנת 2002 ומופיע ברשומות בשם מהפך תודעתי ע"ר. הארגון פועל להעלאת המודעות בציבור ובקרב קובעי המדיניות להיקף העצום ותוצאותיה החמורות של תופעת הזנות.

מטרות העמותה:

1. צמצום מימדי תופעת הזנות עד לביטולה.
 2. פעילות כנגד סרסרות, סחר וכפייה בזנות.
 3. הרחבת שירותי השיקום לנשים, לגברים ולטרנסג'נדריות במעגל הזנות.
- להשגת מטרותיה פועלת העמותה בשלוש דרכים עיקריות: יצירת שינוי על ידי הסברה, פעילות של מרכז מידע וטיפול פרטני בלכודים בזנות.

עמותת תודעה הינה הנציגה הישראלית הרשמית של ה-IAF (הפדרציה האבוליוניסטית הבינלאומית). ל-IAF מעמד מייעץ באו"ם, באונסקו, ביוניצ"ף, במועצת אירופה, ב-ECOSOC וב-ILO.

העמותה זכתה בשנת 2010 בעיטור הממלכתי למאבק בסחר בבני אדם מטעם הרשות לקידום מעמד האישה במשרד ראש הממשלה ומטעם משרד המשפטים.

שינוי והסברה

העמותה פועלת לשינוי תודעתי, חברתי וחוקתי בהשקפת העולם ובתפיסות הנוגעות לזנות ולאנשים העוסקים בזנות.

עמותת תודעה הינה נציגה קבועה בוועדות הכנסת העוסקות בסחר בבני אדם ובמעמד האישה. הם פועלים לקידום חקיקה שתביא להקטנת הביקוש לצריכת שירותי מיין ולצמצום מימדי הזנות. בנוסף, פועלים גם לקידום חקיקה והקצאת משאבים להרחבת שירותי השיקום בתחום ולהגברת האכיפה המשטרתית כנגד עבירות סרסרות וסחר למטרות מיין.

נציגי העמותה נוכחים בדיונים בנושא עם גורמים מהפרקליטות ומהמשטרה וכן בפורומים מקצועיים ובוועדות היגוי של משרדי ממשלה ועיריית ת"א. נמצאים בקשר עם מסגרות שיקומיות ומקיימים שיתוף פעולה גם עם ארגונים לא ממשלתיים לקידום סוגיות הקשורות בנושא.

הפעילות ההסברתית כוללת קיום כנסים ומתן הרצאות בפני שופטים, עורכי דין, סטודנטים ועוד, וכן בפני גורמי רווחה, אכיפה ושיקום. בהרצאות מושם דגש על הפרחת מיתוסים ותפיסות שגויות הרווחים לגבי תופעת הזנות. כמו-כן, ההסברה כוללת פרסום תגובות ומאמרים בנושא הזנות באמצעי המדיה השונים, והשתתפות בכתבות עיתונאיות העוסקות בנושא.

מרכז מידע

עמותת תודעה הינה הארגון החברתי הלא ממשלתי היחיד בישראל העוסק אך ורק בנושא הזנות בחברה הישראלית, להבדיל מארגונים אחרים בהם מדובר בתת-תחום של נושא רחב יותר, כגון זכויות נשים, סיוע לנוער ולקטינים או סחר בבני אדם למטרות עבודה או זנות.

תופעת הזנות וההתייחסות החברתית והמערכתית אליה נגועות במיתוסים ובתפיסות שגויות רבות בשל אי הכרת המידע הקיים בנושא. מקבלי החלטות, חברי כנסת וגורמים בפרקליטות ובמשטרה נעזרים בארגונים החברתיים וביניהם עמותת תודעה כדי להכיר טוב יותר את מימדי התופעה ואת מאפייניה ולהבינם. כך ביכולתם לנהל תהליכים יעילים ונכונים יותר של קבלת החלטות, של משוב ושל מעקב אחר אופן יישום החלטות שהתקבלו בנושא.

במשך השנים יצרה העמותה בסיס מידע ייחודי בנושא הזנות וסחר בבני אדם למטרות מיין בארץ ובעולם, הכולל נתונים על היקפי התופעה ועל מאפייניה: על הנמצאים והנמצאות במעגל הזנות ואודות הסיבות להימצאותם בו; אודות התנאים הפיזיים והנפשיים עימם מתמודדים הנמצאים והנמצאות בזנות והמקשים עליהם לצאת מהמעגל (אלמנטים של כפייה, סרסרות, אלימות, מעורבות של גורמי פשיעה, התמכרות לחומרים פסיכואקטיביים, קשיים כלכליים וגורמים נפשיים כגון התמודדות עם PTSD). בסיס המידע הני"ל נסמך על מחקרים שנעשו ושנעשים בארץ ובעולם ועל קשר עם ארגונים הפועלים בכל העולם כנגד זנות וסחר בבני אדם. זאת תוך מעקב מזה שנים אחר דרכי ההתמודדות של מדינות שונות בעולם (במיוחד של מדינות העולם המערבי) עם תופעת הזנות, הן בהיבט החקיקתי, הן בהיבט ההסברתי והן בהיבט השיקום השונים, היינו העמותה לומדת את הצלחתם או אי הצלחתם של מודלים שונים שנוסו במקומות שונים בעולם להתמודדות עם התופעה ולהגבלת היקפיה.

בסיס המידע של העמותה נסמך גם על היכרות אישית, מהשטח, שהם מקיימים מזה שנים עם עשרות נשים, גברים וטרנסג'נדריות שהיו או שהינם בזנות בישראל, כשחלקם נולדו כאן וחלקם נסחרו לכאן ממדינות אחרות.

הרצאות למשטרת ישראל

החל ב-2010 חברי העמותה מעבירים הרצאות לשינוי תודעתו לשוטרים ולשוטרות במטרה לשנות דפוסי התנהגות רווחים בפשיטות על מכוני ליווי. זאת מתוך אמונה כי היכרות עם משמעות החיים בזנות של שוטרים ושוטרות תמנע הטרדות מיותרות של נשים בזנות ותעודד רצון כן ואמיתי לסייע להן מתוך רגישות למצבן.

טיפול פרטני בנשים וגברים

עמותת תודעה מציעה סיוע פרטני ותמיכה לנפגעות ולנפגעי תעשיית הזנות, באמצעות רשת של מטפלים ומטפלות המעניקים ייעוץ פסיכולוגי, ייעוץ משפטי, ייעוץ להעצמה אישית, תכנון מסלולי שיקום וסיוע בהשמה בהם, וכן עזרה בנושאים בירוקרטיים כגון מימוש זכויות, הגשת תלונות על אלימות מינית וכדומה.

השאלה המשפטית:

לאחר שהצגתי את הנושא בצורה מעמיקה ומפורטת, נחזור לשאלה הקשה מנושא, האם למסד את הזנות או לאו?

דיון בשאלה המשפטית:

טרם אפתח בדיון שימחיש את שני צדדי המחלוקת אציין כי במהלך כל העבודה סקרתי, תוך שימוש בסוגים שונים של מקורות, כמה תופעת הזנות היא בזויה ומכוערת. מסקירה זו עולה, שעבירת הסחר בבני אדם היא מלוכלכת הרבה יותר. במצב דברים בו הזנות תהיה מיוסדת ומוסדרת בחקיקה אציין כי השאיפה היא שהסחר יפחת וימוגר כי לזנות יהיה פיתרון אחר על מנת להמשיך לעבוד והן לא יהיו נתונות לחסדי סרסורים.

בצד השני של המחלוקת, ישנם טיעונים טובים לא פחות לפיהם מתן פלטפורמה ולגיטימציה בחוק לעבודה בזנות יכולה להעלות בצורה משמעותית את מספר העוסקות במקצוע. כל בר דעת מבין שבחברה מתוקנת השאיפה היא קידום אזרחיות לעבודות שאינן מהסוג הזה. אולי, בחורות שעד היום פחדו מאותו סרסור מכה ומרביץ, היום (במצב של מיסוד) לא תפחדנה יותר והגישה בעבורן לעולם הזה תהיה קלה יותר.

להלן שתי דעות בעניין מיסוד הזנות-

נגד המיסוד:

יצחק שפי, על ההצעה המתועבת למסד את הזנות³¹ -

"חוק, כל חוק, אמור לבטא לא רק שיקולים פרגמטיים אלא קודם-כל עיקרון, ערך, מוסר, אידיאל, אמונה. זה ההבדל בין "הרשות המחוקקת" לבין "הרשות המבצעת".

בפעם הראשונה שבחורה "עושה את זה" בשביל כסף היא גמרה את חייה. אחרי אותן שתי דקות, בייחוד אחרי אותה שנייה שבה עבר השטר מיד ליד, כל חייה שאחרי כן יהיו מבחינתה חסרי טעם, קשקוש, בובה ממוכנת, מתה-מהלכת, העולם שבשבילו אנחנו חיים כבר לא קיים לגביה. ודווקא בגלל שבפעם הראשונה הזאת חייבת להיות מידה כלשהי של שיתוף פעולה מצידה, דווקא בגלל זה אפשר להגיד בביטחון שהפעם הראשונה הזאת יותר קטלנית מאונס.

מדובר בחתיכת טירוף, לא משהו לחיות איתו. בחורה שמתחילה עם זה מגיעה חיש קל-מאוד למצב שבו לכסף שהיא מרוויחה אין שום ערך לגביה. מדובר בהרס עצמי יותר דרסטי מסמים קשים. אין מה "להסדיר". ואכן, כמו שרוב-רובם של העבריינים הפליליים לוקחים סמים כך רוב-רובן של הזונות, ולפעמים קשה לדעת מה הניע את מה. אני נוטה לחשוב שהן לוקחות סמים קודם-כל בגלל שהן לא יכולות לסבול את עצמן, סוג של התאבדות, killing myself softly, כמאמר המשורר. ורק אחר-כך ההתמכרות הכימית והקהילתית. חלק גדול מחיי המין, בארץ כבעולם, הם על בסיס כספי? גם חלק גדול מהנישואין? וחלק גדול מילדי מדינת היהודים נולדו כתוצאה מאינטרסים שהם במהותם כספיים? לכך אין לי אלא להסכים. אבל המרחק בין העובדות המהותיות בשטח לבין חקיקת חוק הוא כמרחק בין אפס לאינסוף, שזה מרחק שרק

³¹ יצחק שפי, על ההצעה המתועבת למסד את הזנות, מאמרים, הירהורים, סיפורים ושירים באתר "מארכ בעקרב"

במתמטיקה יש בעיה בלהגדיר אותו. רק לצורך המחשת האבסורד: אם הזנות תוגדר כמקצוע ככל המקצועות, אז בעל "מכון ליווי" יוכל לפנות ללשכת העבודה הממשלתית לקבלת עובדות ואם מובטלת תסרב להצעת העבודה המוסדרת הזאת אז ישללו ממנה את דמי האבטלה, או את קצבת הנכות.

וכל זה עוד לפני שנכנסנו להבדל המסוים שבכל זאת אמור להיות בין בת למשפחה יהודית לבין צאצאית של אחד משבטי ההונים. אולי (אני לא ממש יודע) בארצות שבהן יש חופש מיני קיצוני, נניח בסקנדינביה, כמות הגברים הנזקקים היא פחותה, מה שלא אומר שאני ממליץ להם על מיסוד, אבל לפחות שם הזקנים האלמנים מן הסתם לוקחים אותן (לפני או אחרי?) להצגת מחזה של איבסן, או לקונצרט מיצירות גריג (ב"פר-גינט" יש גם איבסן וגם גריג, כלומר דאבל-דייט).

לפחות כאן במדינה הזאת אין מקום לדיבורים על מיסוד. כי שוב, ושוב ושוב, לא רק שלא מדובר ב"מקצוע" אלא אף לא ב"עיסוק". הסדום-ועמורה הזו תמיד יתרחש, גם כאן, אי אפשר למנוע אותו, ובכל זאת לא בא בחשבון לתת לו לגיטימציה."

בעד המיסוד:

דה מרקר קפה, מיסוד הזנות בישראל³²

"עיסוק בזנות, בין אם אתה לקוח או העוסק/ת במקצוע העתיק בעולם, הוא בלתי מוסרי בעליל. הלוואי והתופעה לא הייתה קיימת, אין על זה ויכוח. כמו כן אין ויכוח על העובדה שאי אפשר למגר את תופעת הזנות, לא משחרר ההיסטוריה ולא בחברות ליברליות יותר או שמרניות ואף טוטאליטריות. הזנות קיימת, השאלה היא איך ובאיזה מחיר לחברה ולנשים והגברים שהתדרדרו לשם.

בימים אלו, כשאנחנו אולי לפני מהפכה שתהפוך את מדינת ישראל למדינה של סטלנים, אולי כדאי לנסות לחשוב אחרת גם בעניין הנפיץ הזה, הזנות. דעתי היא שמאחר שאי אפשר למגר את התופעה, כן ורצוי לחשוף אותה ולהשתמש בכלים רגולטורים כדי להגן על אלו שעוסקים בה. הכוונה כמובן למיסוד הזנות.

כמו בכל דבר שאינו חוקי ושיש לו ביקוש, כוחות עבריינים משתלטים על העסק על חשבון העוסקים והעוסקות. הנשים (ולרוב אלו כמובן נשים) מסכנות את עצמן ללא תנאים, סוציאליים או אחרים, מה שכמובן מסכן גם את הלקוחות. שוב, אדגיש, הלוואי ולא הייתה זנות בישראל או בכל מקום אחר, אבל היא קיימת ותמשיך להתקיים גם אם נגייס את כל המשטרה ונסגור את כל ה"מכונים" (שנפתחים בבתי דירות רגילים, דרך אגב, כשהשכנים סובלים בפחד), הזנות תחזור ותמשיך להתקיים.

מיסוד הזנות, ובמקביל החרפת צעדי ענישה על כל מה שמחוץ לחוק, נותן אפשרות לפתיחת מקומות מסודרים ברישיון (ויש תנאים לרישיון כמו לכל עסק, כגון תנאי עבודה, מיקום העסק וכדומה). הנשים תקבלנה שכר ותלוש, בדיקות רפואיות ואולי גם אפשרות ופתח לצאת מהעולם הזה כשחלק מכסף המיסים יוזרם למרכזים המיועדים לעזרה, כלכלית או נפשית, של העוסקים

³² דה מרקר קפה, מיסוד הזנות בישראל, פורסם בפורום אקטואליה- נושאים חברתיים ביום 1.11.2013

בזנות. כשתהיה אופציה חוקית תחלש המגמה של סחר בנשים וניצול קטינים (בכל מקרה, אני בעד הטלת עונשים דרקוניים על המסרסים בבני נוער או סוחרי נשים). ייתכן שדווקא הפיכת העיסוק למקצוע, עם כל החובות והזכויות, ירתיע בני נוער ואחרים מלהגיע למקום הזה.

אבל מה לגביי הנוער? השאלה הזאת תחזור ותעלה יחד עם "תרצה שהבת שלך תהיה זונה?" (התשובה היא, לא, ולצערי הרב, וזאת הבעיה במדינה הזאת, אני גם לא רוצה שתהיה מוזיקאית או עובדת סוציאלית). הנוער יודע בדיוק מה הוא מקצוע מכובד ומה משקף את התחית שבתחית, שימו לב שהנוער לא מקלל "יא בן של עורכת דין", לא פה, ולא בתרבויות אחרות. מיסוד הזנות לא ייתן אפשרות להעסקת בני נוער, להיפך, הוא יחמיר את הענישה על העסקת בני נוער בשירותי מין. גם בתרבויות בהן הזנות ממוסדת (גם בארץ, הזנות אינה בלתי חוקית אלא הסרסרות). היא אינה לגיטימית בעיני החברה ולבטח אינה מקצוע מכובד.

אז נכון, זנות הוא עיסוק מכוער, נורא, מנצל ואכזרי, אבל קחו בחשבון שהוא קיים ותמיד יתקיים, שכל אחד מכס, גם הרחוקים מהעולם הזה שנות אור, יכולים ברגע אחד של החלטה להגיע לשירותי מין תוך חצי שעה ופחות. שמאחורי כל אישה עומדים עבריינים גברים, סרסורים שגוזלים ממנה את רוב כספה. אז אולי הגיע הזמן, בדיוק כמו בעניין הקנביס, לנסות לחשוב קצת אחרת?"

סיכום:

בהתאם הסקירה לסקירת נושא הזנות והעמדות המובאות בעבודתי, קשה לי להכריע האם מיסוד הזנות תביא לפתרון הבעיות הקיימות היום במגזר הזנות בישראל או תגביר אותן.

כל פתרון שמובא, חסר ופתרון אחר מעין משלים אותו, אולם טרם התגבשה דעה מוחלטת לפיה יש לנהוג במדינת החוק הדמוקרטית והשמרנית בה אנו חיים כיום.

דבריי מתבססים על כך שמיסוד הזנות- כן או לא, חובר בתוכו שני סוגים של אנשים, אלו שמאמינים במיגור התופעה ואלו שלא.

היינו, המאמינים במיגור התופעה לא יסכימו למסד את הזנות, שכן תכלית אמונתם מתבססת על ירידה לרחובות, מציאת הנשים שנפגעו כתוצאה מתופעת הזנות והושטה של יד ועזרה להן. כל זאת תוך שימוש במשאבים קיימים- נידות ומרכזי חירום והוספה של משאבים נוספים כגון- תוספת כוח אדם, חינוך הציבור לשוויון נשים ושינוי תפיסת האוכלוסייה בנוגע למעשה המתועב של זנות וסחר.

מאידך, אותם אלו שאינם מאמינים במיגור התופעה יקבל ויעודד את מיסוד הזנות וזאת מתוך אמונה בסיסית ורדודה בעיני, אולם לא ניתן להתעלם ממנה והיא כי תופעת הזנות נובעת מטבעו של הגבר ואין לחסום זאת ואין להפיל גבר הפועל מתוך יצר שהוא אינו שולט בו. לדידם, "המקצוע העתיק בעולם" שרד כל כך הרבה שנים וכך הוא גם ימשיך להתקיים, אם באופן מוסדר ואם באופן מחתרתי.

אולם, אינני מקלה ראש בעובדה שדעת הקבוצה השנייה מאשררת את המציאות לפיה יהיה קשה עד בלתי אפשרי למגר את התופעה של הזנות מאחר והעוסקות בזנות עוסקות בה בסתר בדרך כלל והלקוחות שומרים גם הם על דיסקרטיות לטובתם שלהם. שכן הם פועלים מתוך אינטרסים – הנשים מעוניינים ברווח כלכלי גבוהה ככל שניתן והזנות נותנת להן מענה על כך ואילו הגברים זוכים לקבלת מענה לצרכיהם וזאת באופן דיסקרטי.

על כן, סבורה אני שישנו קושי מובהק בניסיון לצמצם את התופעה עד כדי סילוקה ואילו **לדידי, מיסוד הזנות זהו הפתרון היחידי למתן עזרה לאותם צדדים המעורבים בתופעה הן הזנות והן הלקוחות וזאת על ידי מציאת פתרון כלאיים שייתן מענה לשתי הדעות המובאות לעיל.**

לצד זאת, לא נעלמת מעיני העובדה כי הפגיעה בחברה תהיה גדולה ועוצמתית בעבור אותו ציבור שלא לוקח חלק מהפעילויות הללו, שכן ייתכן והוא מעוניין במיגור התופעה וסילוקה מהרחובות ובכלל. אולם יש להעמיד בראש ובראשונה את זכויות האדם, לכבד כל קבוצה בחברה –מה שאומר שיש לעיתים חובה עלינו כפרט יחיד בין רבים, לספוג פגיעה קבוצתית מסוימת. על כן, גם בעניין זה, אין בי ספק כי מיסוד הזנות אמנם לא ימגר את התופעה, אולם הוא יאפשר רק לצדדים העוסקים בדבר להשתתף בה והיא לא תהיה גלויה לכל ובכך הפגיעה בכלל החברה תצטמצם.

בביוגרפיה:

1. וידוייה של נערת ליווי, אתר YNET, מדור סקס 27.1.2012
2. ספר יהושע, פרק ב', פסוק א'
3. שיעורים על ההפטרות, מאת הרב משה ליכטנשטיין- בית המדרש הווירטואלי (V.B.M) שליד ישיבת הר עציון
4. דבורה סוויני, מצרים הפרעונית "ארץ ללא זנות" ?, זמנים 90, אביב 2005, עמ' 10-19
5. בן רבי דליה וארגוב דפנה, הטיפול בזנות רחוב – מיסוד הזנות, כתב העת של ג'וינט – מכון ברוקדייל, מאי 2009.
6. נעמי לבנקרון, מיסוד הזנות: בין מיתוס למציאות; מחקר משווה בין ארבע מדינות, מוקד סיוע לעובדים זרים
7. M. van Doorninck, 'A Business Like Any Other? Managing the Sex Industry in the Netherlands', in S. Thorbek and B. Pattanaik eds., Transnational - Prostitution

- 8 . Changing Patterns in a Global Context, 2002, p. 193-200
- 9 . The Association of Netherlands' Municipalities. See Ibid, p. 14
- 10 . TAMPEP 2004, p. 139
- 11 . G. Gregor, Sex Worker Union Organizing: an International Study, 2006, p. 132-140
- 12 . דפנה סחייק, "מסמך רקע בנושא: העיסוק בזנות – סקירה השוואתית", הכנסת – מרכז המחקר והמידע (19.7.2004)
- 13 . אתר BBC, "New Norway Law bans buying of sex"
- 14 . ע"ע 480/05, אלי בן עמי נ' פלונית, תק-אר 2008(3).
- 15 . בש"פ 7542/00, ארתור חנוכוב נ' מדינת ישראל, (לא פורסם).
- 16 . ע"ע 480/05, אלי בן עמי נ' פלונית, תק-אר 2008(3).
- 17 . חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987.
- 18 . ע"פ הלנה תורגימן נ' מדינת ישראל, פ"ד מז (1) 441
- 19 . חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות זנות), תשכ"ב-1962
- 20 . תיקון מס' 56 לחוק העונשין, התשל"ז-1977
- 21 . תיקון מס' 4 לחוק הסיוע המשפטי, 2003
- 22 . הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 91) (איסור סחר בבני אדם), התשס"ו-2006, ה"ח 231, כ"ו טבת התשס"ו, 26.1.2006.
- 23 . תיקון מס' 48 לחוק בתי המשפט- ס"ח 2132, א' באדר א' התשס"ח, 7.2.2008.
- 24 . ע"פ 531/75 אביטל נ' מ"י פ"ד ל(2) 579.
- 25 . אורלי לוטן, סקירת התופעה ויחס הממסד אליה, הכנסת מחלקת מידע ומחקר (2006)
- 26 . תפ"ח (ת"א) 1158/01 מדינת ישראל נ' שמואלוב, תק-מח 1819(1)2002
- 27 . כהן שרה, "התמודדות עם בעיית הזנות בישראל", מגמות, 14 באפריל.
- 28 . אדלשטיין ארנון, "דפוסים של עבירות זנות – האם מיסוד הזנות פתרון הולם?", משטרה וחברה.
- 29 . יצחק שפי, על ההצעה המתועבת למסד את הזנות, מאמרים, הירהורים, סיפורים ושירים באתר "מארכ בעקרב"
- 30 . דה מרקר קפה, מיסוד הזנות בישראל, פורום אק אקטואליה- נושאים חברתיים ביום 1.11.2013

סמינריון: מיסוד הזנות בישראל



מרצה: ד"ר גיא רוטקופף

קורס: סוגיות בהליך הפלילי

מגיש: רון רובין

ת"ז: 315082164

מסלול: משפטים ערב